

УДК 81'25:81'367.625.4=13=161.2:821.111

Світлана ОСТАПЕНКО,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри іноземних мов Донецького національного університету економіки і торгівлі імені

Михайла Туган-Барановського

(Україна, Кривий Ріг) ostapenko-svetlana@bk.ru

АНАЛІЗ ВІДТВОРЕННЯ GERUNDІЯ ТА GERUNDІАЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ І ЇХ ТРАНСФОРМАЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Ф. С. ФІЦДЖЕРАЛЬДА «ВЕЛИКИЙ ГЕТСБІ»

У статті описуються основні способи перекладу англійського герундія та герундіальних конструкцій українською мовою: іменником, дієприслівником, особливою формою дієслова, підрядним реченням та вилученням; визначаються труднощі перекладу та їх причини, аналізуються особливості застосування перекладацьких трансформацій (граматичних та лексико-семантичних) в процесі перекладу герундія. Автор подає аналіз перекладу герундія та герундіальних конструкцій та перекладацьких трансформацій, застосованих в процесі перекладу роману «Великий Гетсбі» Ф. С. Фіцджеральда.

Ключові слова: *герундій, герундіальна конструкція, переклад, трансформація, технологія.*

Лит. 6.

Svitlana OSTAPENKO,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Foreign Languages Department, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky

(Ukraine, Kryvyi Rih) ostapenko-svetlana@bk.ru

PRACTICAL PRINCIPLES OF GERUND AND GERUNDIAL COMPLEX TRANSLATION INTO UKRAINIAN INFERENCING FROM THE EXAMPLES OF «GREAT GATSBY» BY F. SCOTT FITZGERALD

The article describes main patterns of Gerund translation into Ukrainian, defines the difficulties of translation and their cause, analyses peculiarities of translation transformations usage in the process of translation. The author supplies the examples of different ways of Gerund translation from the novel "Great Gatsby" by F. S. Fitzgerald, and transformations applied while translating the text.

Gerund and Gerundial Complex are very important and wide-spread grammatical phenomenon of the English language.

Difficulties in translation are connected with differences in grammar categories of the two languages.

*The research **objective** is an exposure and determination of applied techniques of Gerund and Gerundial constructions translation (inferencing from the examples of "Great Gatsby" by F. Scott Fitzgerald)*

Depending on the form and function the Gerund can be translated by Ukrainian noun, infinitive, finite forms of verb, subordinate clauses, and diyepryslivnyk.

Translation of English Gerund sometimes can cause difficulties. To give the right translation of the Gerund, it is necessary to find out correctly its function in the sentence and apply the necessary transformations.

The translation made by M. Pinchevskiyi is colourful and saturated with all possible ways of Gerund and Gerundial constructions translation and complex transformations application. Among them the leading role belongs to the subordinate clauses, infnitive and nouns. As for the transformations – the most frequently used are inner partitioning, transposition and replacement.

Prospects for further research are to analyze the Gerund rendering into Ukrainian inferencing from the examples of other literary works of F. Scott Fitzgerald.

Key words: *Gerund, Gerundial constructions, translation, transformations, techniques.*

Ref. 6.

Светлана ОСТАПЕНКО,

кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой иностранных языков Донецкого национального университета экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского (Украина, Кривой Рог) ostapenko-svetlana@bk.ru

АНАЛИЗ ПЕРЕДАЧИ ГЕРУНДИЯ И ГЕРУНДИАЛЬНЫХ КОНСТРУКЦИЙ И ИХ ТРАНСФОРМАЦИЙ В УКРАИНСКОМ ПЕРЕВОДЕ РОМАНА Ф. С. ФИЦДЖЕРАЛЬДА «БОЛЬШОЙ ГЭТСБИ»

В статье описываются основные способы перевода английского герундия и герундиальных конструкций на украинский язык: существительным, деепричастием, личной формой глагола, подчиненным предложением, изъятием; определяются трудности перевода и их причины, анализируются особенности использования переводческих трансформаций (грамматических и лексико-семантических) в процессе перевода герундия. Автор предоставляет анализ перевода герундия и герундиальных конструкций и переводческих трансформаций, использованных в процессе перевода романа «Большой Гэтсби» Ф. С. Фицджеральда.

Ключевые слова: *герундий, герундиальная конструкция, перевод, трансформация, технология.*

Лит. 6.

Постановка проблеми. Герундій і герундіальні конструкції є надзвичайно важливим і широко вживаним граматичним явищем в англійській мові. Герундій – це неособова форма дієслова, що має властивості як дієслова, так і іменника [1]. Герундій дозволяє уникати вживання громіздких підрядних речень і полегшує створення коротких і стислих зворотів, тому в англійській мові герундій вживається досить часто.

Основними труднощами при їх перекладі є, по-перше, відсутність у мові-приймачі відповідника, який би називав позначувальний герундієм референт, а, по-друге, необхідність водночас із денотативним значенням зберегти його стилістичне забарвлення. Труднощі при передачі цього граматичного явища українською мовою виникають за ймовірності його подвійного тлумачення, також варто вирішити, маємо ми справу з герундієм чи дієприкметником.

Питання про переклад герундія і герундіальних конструкцій унаслідок своєї спірності являє собою велике поле для проведення найрізноманітніших досліджень, оскільки дати повний і абсолютний перелік прийомів перекладу герундія на сьогодні неможливо.

Метою статті є дослідження перекладу, виконуваних функцій у реченні та комплексне застосування трансформацій під час перекладу герундія та герундіальних конструкцій на основі роману Ф. С. Фіцджеральда «Великий Гетсбі».

Аналіз досліджень. Багатьох дослідників англійської мови цікавили форми, функції в реченні та переклад герундія. Такі вчені, як М. Блох, Т. Казакова, Ж. Голікова, К. Гузеєва, Т. Трошко, К. Качалова, Є. Ізраїлевич Г. Верба, Л. Верба та багато інших дали визначення герундія, назвали стани, часи, у яких може вживатися герундій, його функції у реченні. Ряд вчених досліджували усі можливі варіанти перекладу герундія та герундіальних зворотів і їхні функції в реченні: В. Шпак, В. Карабан, І. Корунець, В. Слепович та інші.

Інтерес лінгвістів до проблеми перекладацьких трансформацій та їх всебічне вивчення є в курсі теорії і практики перекладу вже традиційними. Такі відомі лінгвісти, як Я. Рецкер, Л. Бархударов, В. Комісарів, А. Федоров, Є. Бреус, Л. Науменко, А. Гордєєва та багато інших присвятили дослідженню перекладацьких трансформацій свої численні статті та монографії.

Виклад основного матеріалу. Проблема дослідження методів перекладу герундія дотепер залишається відкритою. Це пов'язано не тільки з різними поглядами перекладознавців на згадане питання, але також з наявністю численних факторів і нюансів, що відіграють тут значну роль.

Переклад герундія, на думку І. Корунця [3], залежить від його функції в реченні. Герундій у функції підмета або додатка перекладається переважно віддієслівним іменником, герундій у різних обставинних функціях – різними формами дієслова (зокрема дієприкметником) або підрядним реченням.

Однак, треба зауважити, що вирішальне значення при перекладі герундія часто мають не його функції в реченні, а його лексичне значення і зручність користування тією чи іншою українською граматичною формою.

Герундіальні звороти передаються українською мовою підрядними реченнями, інфінітивом, іменником та дієприслівником [2].

Як відомо, процес перекладу не є простою заміною одиниць однієї мови одиницями іншої мови. Навпаки, це складний процес, що включає чимало труднощів, які необхідно долати перекладачеві. Одним із прийомів, які допомагають перекладачеві, є трансформації.

Оскільки герундій – граматична категорія, в процесі його перекладу перш за все можна спостерігати застосування граматичних перекладацьких трансформацій: внутрішнього поділу та заміни порідку слів [4].

Іменникові властивості герундія стримують підґрунтям для лексико-семантичних трансформацій: контекстуальної та синонімічної заміни, описового та антонімічного перекладу, компресії та декомпресії, транспозиції та пермутації [4]. Оскільки в українській мові немає форми відповідної герундію, трансформації здебільшого мають комплексний характер і є неминучим процесом на шляху до створення адекватного перекладу.

Розглянемо основні способи перекладу герундія та герундіальних конструкцій і застосування різноманітних трансформацій на прикладі українського перекладу роману Ф. С. Фітцджеральда «Великий Гетсбі», виконаного М. Пінчевським.

Роботанад текстом дозволила вилучити близько 100 прикладів застосування герундія та герундіальних конструкцій, більшу частину котрих становить герундій у **функції додатку**. Для відтворення його українською мовою автор перекладу використав такі способи перекладу:

1) інфінітив

I am still a little afraid of *missing* something if I forget that ... [6] – Я й досі побоююся *прогавати* щось, якщо ... [5]

«No harm in *trying*,» he said [6]. – А чом би не *с-спробувати* [5].

Do you object to *shaking* hands with me? [6] – Ти не хочеш *вітатися* зі мною? [5]

У наведеному прикладі автор застосував трансформацію генералізації значення.

2) особову форму дієслова

... but I felt that Tom would drift on forever *seeking* [6] – ... але мені здавалося, що Том довіку *блукатиме* по світу [5]

... it was like *skimming* hastily through a dozen magazines [6]. – Мою недовіру витіснив захват: перед моїми очима немовби *горталися* сторінки десятка ілюстрованих журналів [5].

У процесі відтворення герундія українською мовою перекладач комплексно застосував внутрішній поділ, зміну порядку слів та контекстуальну заміну.

I've heard of *making* a garage out of a stable [6]. – Буває, стайню *переобладнують* під гараж, — казав Том, звертаючись до Гетсбі [5].

При перекладі цього речення було застосовано трансформацію конкретизації значення.

Thus far there was no difficulty in *accounting* for his time [6]. – Визначити, що він *робив*, перше ніж опинився там, було неважко [5].

У перекладі цього речення спостерігаємо заміну порядку слів.

3) підрядне речення

I was almost surprised into *murmuring* an apology for *having disturbed* her by *coming* in [6]. – А я, розгубившись, мало не попросив пробачення за те, що *завадив* їй своєю несподіваною *появою* [5].

У наведеному прикладі перекладач застосував трансформацію внутрішнього поділу, а другий приклад герундія переклав іменником.

I remember *being surprised* by his graceful, conservative fox-trot [6]. – Пригадую, мене *здивувала* граційна стриманість його рухів [5].

У наведеному прикладі перекладач змінив пасивну конструкцію на активну.

4) іменник (застосовуючи трансформацію номіналізації)

I was unjustly accused of *being a politician* [6]. – Мені несправедливо закидали потяг *до дешевої популярності* [5].

Як бачимо, перекладач застосував трансформацію контекстуальної заміни для передачі гумористичного забарвлення висловлювання.

Miss Baker and I exchanged a short glance consciously devoid of *meaning* [6]. – Ми з міс Бейкер обмінялися швидкими поглядами, зумисне позбавленими будь-якого *виразу* [5].

У цьому прикладі було застосовано трансформацію вибору варіантного відповідника.

I wanted to explain that I'd hunted for him early in the evening and to apologize for *not having known* him in the garden [6]. – Я хотів пояснити,

що намагався розшукати його відразу, як прийшов, і перепросити за *не-тактовність у розмові* в саду [5].

У наведеному прикладі можна спостерігати трансформацію контекстуальної заміни для роз'яснення деяких деталей поведінки, а також трансформацію заміни порядку слів.

I know very little about *driving* [6]. – *Автомобіліст* з мене кепський, власне, ніякий [5]. В даному реченні було застосовано зміну порядку слів, в результаті чого додаток речення МО став підметов в реченні МП.

5) дієприслівник

This absorbing information about my neighbor was interrupted by Mrs. McKee's *pointing* suddenly at Catherine [6]. – Цю вельми цікаву інформацію про мого сусіда урвала місіс Маккі, яка, *показавши* пальцем на Кетрін, раптом вигукнула [5]. При перекладі даного речення було застосовано трансформацію внутрішнього поділу та заміни порядку слів.

6) вилучення герундія

... because it had no consciousness of *being* so [6] – ... бо іншим він себе й не мислив [5].

Герундій у **функції обставини** було перекладено такими способами:

1) інфінітивом

«Whenever you feel like *criticizing* any one,» he told me, «just remember that all the people in this world haven't had the advantages that you've had» [6] – «Щоразу, коли тобі раптом захочеться когось *осудити*», – сказав він, – «згадуй, що не кожному на цім світі випали переваги, які маєш ти» [5].

2) особовою формою дієслова

Instead of *being* the warm center of the world ... [6] – Рідний штат *здавався* мені тепер не славним осереддям весвіту... [5]

У наведеному прикладі спостерігаємо застосування трансформацію конкретизації значення.

... with an erect carriage, which she accentuated by *throwing* her body backward at the shoulders like a young cadet [6]. – трималася рівно, мов молодий кадет – навіть по-кадетському трохи *відводила* назад плечі [5].

У цьому реченні прослідковуємо внутрішній поділ та заміну порядку слів.

... insisted Daisy, surprising me by *opening* up again' in a flower-like way [6] – ... наполягала Дейзі; на мій подив, вона знов *оживилася*, мов квітка, що розпустила пелюстки [5].

Автор перекладу застосував внутрішній поділ та контекстуальну заміну.

You make it ten times worse by *crabbing* about it [6]. – Якби ти менше про неї *цвенькала*, ми б її менше помічали [5].

У процесі перекладу вищезазначеного речення було застосовано внутрішній поділ.

3) дієприслівником

Tom interrupted her by *shifting* heavily in his chair [6]. – Але Том перебив її, важко *засовавшись* на стільці [5].

Mrs. Wilson rejected the compliment by *raising* her eyebrow in disdain [6]. – Місіс Вільсон відхилила комплімент, зневажливо *звівши* одну брову [5].

4) підрядним реченням

... the only place in the garden where a single man could linger without *looking* purposeless and alone [6]. – ... єдиного місця в саду для самотнього гостя, який *не хоче виглядати* неприкаяним і зайвим [5].

У процесі перекладу цього речення перекладач ужив трансформацію внутрішнього поділу та негативації значення.

Аналогічними є і наступні приклади – Jordan looked at him alertly, cheerfully, without *answering* [6]. – Джордан *не відповіла* – тільки весело блиснула очима [5]. «I'm sick,» said Wilson without *moving* [6]. – Я хворий, – відповів Вільсон, *не рушаючи* з місця [5].

5) іменником (з трансформацією номіналізації)

Aware of the loud *beating* of my own heart I pulled the door to against the increasing rain [6]. – Чуючи *калатання* власного серця, я повернувся і щільніше причинив вхідні двері: дощ знову посилювся [5].

6) вилученням герундія

"I hate that word *hulking*," objected Tom crossly, "even in *kidding*." [6] – Я терпіти не можу цього слова, – сердито перебив її Том. – Навіть коли мені кажуть його *жартома* [5].

Instead of *taking* the short cut along the Sound we went down to the road [6]. – Ми пішли не найкоротшим шляхом, понад протокою, а по шосе [5].

Значну частку вибірки становить герундій у функції **частини складного** (іменного, аспектного дієслівного) **присудка**. Для його перекладу автор застосував:

1) особову форму дієслова

... an intimate revelation was *quivering* on the horizon [6] – ... *переходив* на такий собі задержувато-легковажний тон [5]

I'm absolutely in *training* [6]. – Перед грою я *не п'ю* [5].

Everybody kept *saying* to me: [6] – І всі мені *казали*: [5]

he kept *saying* ... [6] – ... *заявив* він [5].

2) іменник

The only building in sight was a small block of yellow brick *sitting* on the edge of the waste land ... [6] – Єдиними ознаками людської присутності перед нами були три суміжних *будиночки* з жовтої цегли, що стояли на краю звалища...[5]

При перекладі герундія в наведеному реченні перекладач застосував конкретизацію значення.

All I kept *thinking* about, over and over, was... [6] – А в голові одна *думка*: [5]

It's stopped *raining* [6]. – *Дощ* ущух [5].

3) інфінітив

What I say is, why go on *living* with them if they can't stand them? [6] – Ну, а я кажу: нащо *жити* з тим, кого ненавидиш? [5]

Then he began *asking* people casually if they knew her [6]. – Тоді він почав ніби мимохідь *згадувати* її ім'я в розмовах [5].

В даному прикладі спостерігаємо дуже рідке явище для перекладу речень з герундієм – внутрішню інтеграцію.

I enjoyed *looking* at her [6]. – На неї приємно було *дивитися* [5].

4) підрядне речення

Almost the last thing I remember was *standing* with Daisy and *watching* the moving-picture director and his Star [6]. – Пам'ятаю, вже під кінець вечора ми з Дейзі *стояли, спостерігаючи* кінорежисера та його зірку [5].

У цьому реченні другий герундій перекладено дієприслівником, а на рівні всього речення спостерігається внутрішній поділ.

Для перекладу герундія у **функції означення** було застосовано наступні способи та трансформації:

1) іменник

An elderly man in *yachting* costume attracted me [6]. – Увагу мою привернула велика фотографія літнього чоловіка в костюмі *яхтсмена*, що висіла над письмовим столом [5].

У цьому реченні було застосовано пермутацію та номіналізацію.

The effort of *answering* broke the rhythm of his *rocking* [6]. – Витрапивши на *відповідь* неабияке зусилля, Вільсон на хвилину перестав *розгойдуватись* і затих [5].

При перекладі цього речення було застосовано номіналізацію, внутрішній поділ і дієприслівник.

2) інфінітив

And I had the high intention of *reading* many other books besides [6]. – Я мав також благородний намір *прочитати* багато інших книжок [5].

He slowed down, but still without any intention of *stopping* until... [6] – Він стишив швидкість, не збираючись, однак, *зупинятися*... [5]

3) підрядне речення

I've put it down here with the idea of *exploding* those first wild rumors about his antecedents [6]. – Але я записую його розповідь тут, щоб *спростувати* всі ті безглузді вигадки про його походження [5].

... when I had reached the point of *believing* everything and nothing about him [6] – ... обставини заплуталися настільки, що я вже міг би *повірити* всьому або нічому – з того, що про нього розповідають [5].

4) дієприкметник

But I knew I had discovered a man of fine *breeding* after I talked with him an hour [6]. – Вірите, якусь годину з ним побалакав – і зрозумів, що переді мною прекрасно *вихована* людина [5].

Автор перекладу застосував у наведеному вище прикладі трансформації внутрішнього поділу, пермутації та контекстуальної заміни.

5) особова форма дієслова

The word “sensuous” had the effect of further *disquieting* Tom [6]. – Слово «хтивє» ще більше *розтривожило* Тома [5].

– Не марнувати часу. Кинути *курити* й *жувати* гумку [5]. They had difficulty in *locating* the sister, Catherine [6]. – Сестру Міртл – Кетрін – *розиюкали* не зразу [5].

6) вилучення герундія

He smiled — and suddenly there seemed to be a pleasant significance in *having been* among the last to go [6]. – Він усміхнувся, і мені раптом здалося, що він радіє з того, що я йду від нього одним з останніх, що він хотів цього [5].

У процесі роботи над твором нами було вилучено лише декілька прикладів герундія у **функції підмета**. Для перекладу автор скористувався:

1) іменником (поряд із застосуванням номіналізації)

... my *rushing* anxiously up the front steps was the first thing that alarmed any one [6]. – ... нервова *кванливість* моєї ходи стала для слуг першим сигналом тривоги [5].

2) інфінітивом

No *wasting* time No more *smoking* or *chewing* [6].

3) особовою формою дієслова

Daisy's *sitting* in there all alone [6]. – Пішли й *залишили* її саму [5].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проаналізувавши різноманітні форми герундія та герундіальних конструкцій в романі Ф. С. Фітцджеральда «Великий Гетсбі», ми дійшли висновку, що:

1. На українську мову герундій може перекладатися: інфінітивом, іменником, дієприслівником, предикативною формою дієслова (присудком) підрядного речення. Після дієслів *need, deserve, require, want* і прикметника *worth (while)* активна форма герундія може вживатися з пасивним значенням.

2. Найбільшу частку вибірки становлять речення з герундієм, які перекладаються на українську мову інфінітивом, іменником та дієприслівником. Речення, які перекладаються предикативною формою дієслова також мають чільне місце серед опрацьованих речень.

3. Інфінітивом перекладається герундій, який вжито з прийменниками *on, before, in, into, about, at*, а також після дієслів *mind, start, finish*, та *ін.*

4. Іменником перекладається герундій з прийменниками *for, before, of, та ін.*, а також герундій, який у реченні виступає прямим додатком.

5. Дієприслівником – герундій, що вживається з прийменниками *in, by, without, after*, а також речення в яких герундій виступає в ролі обставини (способу дії, часу, і т.д.).

6. Досить часто трапляється герундій, що українською мовою перекладається предикативною формою дієслова (присудком) підрядного речення.

Як ми зазначали в нашому дослідженні, в українській мові відсутня форма герундія, яка досить часто використовується в англійській мові.

Отже художній переклад є більш вільним, ніж переклад текстів інших жанрів. Нерідко перекладач відходить від прямої передачі оригіналу з метою посилення художньо-естетичного ефекту. Серед розглянутих засобів різного типу перетворень художніх текстів при перекладі транспозиція частин мови є досить частотною.

Безумовно, при виборі способу перекладу велику роль відіграє не тільки задум автора тексту, але й погляди перекладача. Перекладач вибирає той чи інший прийом, покладаючись на свій перекладацький інстинкт, спираючись на отримані знання й досвід, тому останнє слово у більшості випадків – за перекладачем-практиком. На основі проведеного аналізу шляхом систематизації матеріалу, який досліджувався багатьма вченими, ми визначили найпоширеніші варіанти перекладу герундія і герундіальних конструкцій, а також особливості й труднощі при їх перекладі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Верба Г. В., Верба Л. Г. Граматика сучасної англійської мови / Г. В. Верба, Л. Г. Верба. – Київ : ТОВ «ВП Логос», 2004. – 341 с.
2. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми / В. І. Карабан. – Вінниця : Нова книга, 2004. – 276 с.
3. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова книга, 2001. – 448 с.
4. Науменко Л. П., Гордеєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську: навч. посібник / Л. П. Науменко, А. Й. Гордеєва. – Вінниця : Нова книга, 2011. – 136 с.
5. Скот Фітцджеральд. Великий Гетсбі / [пер. М. Пінчевський] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: javalibre.com.ua/java-book/book/473
6. F. Scott Fitzgerald. Great Gatsby [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ebooks.adelaide.edu/f/fitzgerald/f.../gatsby/>

REFERENCES

1. Verba H. V., Verba L. H. Hramatyka suchasnoi anhliiskoi movy / H. V. Verba, L. H. Verba. – Kyiv : TOV «VP Lohos», 2004. – 341 s.
2. Karaban V. I. Pereklad anhliiskoi naukovoї i tekhnichnoi literatury. Hramatychni trudnoshchi, leksychni, terminolohichni ta zhanrovo-stylistychni problemy / V. I. Karaban. – Vinnytsia : Nova knyha, 2004. – 276 s.
3. Korunets I. V. Teoriiia i praktyka perekladu (aspektnyi pereklad): Pidruchnyk / I. V. Korunets. – Vinnytsia : Nova knyha, 2001. – 448 s.
4. Naumenko L. P., Hordieieva A. Y. Praktychnyi kurs perekladu z anhliiskoi movy na ukrainsku: navch. posibnyk / L. P. Naumenko, A. Y. Hordieieva. – Vinnytsia : Nova knyha, 2011. – 136 s.
5. Skot Fittsdzherald. Velykyi Hetsbi / [per. M. Pinchevskiy] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: javalibre.com.ua/java-book/book/473
6. F. Scott Fitzgerald. Great Gatsby [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ebooks.adelaide.edu/f/fitzgerald/f.../gatsby/>